

2. Sissejuhatus Ületava Mõistmise õpetusse

Marju Meidla
Budismi Instituut
15.10.14

Kummardus kõikidele buddhadele ja bodhisattvatele

Bodhisattva Prajñāpāramitā

Kummardus temale, arvukate kuulajate, bodhisattvate ja buddhade emale, kes juhatab rahuotsivaid kuulajaid rahususse kõikteadmisega, kes annab olendite heategijatele võime maailmas head teha teedest kõikteadmisega, millega üksildased sõnastavad õieti kõike kõikides aspektides

(*Abhisamayālaṅkāra*)

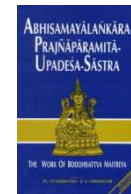
Tee(d) ja teelised

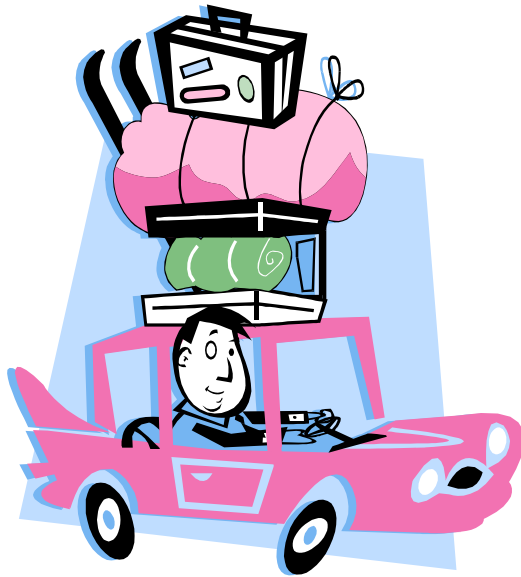
- kordus
- teelised
- tee(d)
- kokkuvõte

Kordus

- ületav mõistmine (*prajñāpāramitā*) kui:
ema (*māitrī*), tekst (*grantha*), tee (*mārga/patha/caryā*),
selge arusaamine (*abhisamaya*) tühjusest (*śūnyatā*) ja
kõikteadmine (*sarvajñatā*).
- traktaat *Abhisamayālaṅkāra*, 4.saj Asanga
- „Selge arusaamise kaunistus” D.Khjentse loengud
<http://v-knigu.ru/ukrashenie-iz-postijeniy.html/>

Teelised

- lihtnimene (*prthagjana*)
- õilsad isiksused (*ārya*)
- Hinajaana (*hīnayāna*):
 - šraavaka (*śrāvaka*),
 - pratjekabuddha (pratyeka-buddha) ja
 - arhat (*arhat*).
- Mahajaana (*mahāyāna*):
 - bodhisattva (*bodhisattva*)
 - buddha (*buddha*)

- väike inimene (*adhama-puruṣa*) = šraavaka (*śrāvaka*)
- keskmise inimene (*madhya-puruṣa*) = pratjekabuddha (*pratyekabuddha*).
- suur inimene (*mahā-puruṣa*) = bodhisattva (*bodhisattva*)

- õppur (*śaikṣa*)
- mitteõppija (*aśaikṣa*)
- kõikteadja (*sarvajña*)
- arhat (*arhat*)
- buddha (*buddha*)

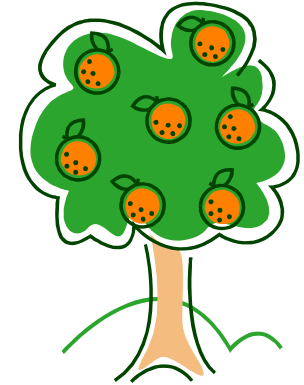
Teelised Tsongkhapa *Lam rim*'is

- tagurpidi anumad
- määrdunud anumad
- auguga anumad
- puhtad anumad

Teelised vilja järgi (2 X 4)

- voolusesse astunu vilja taotleja (*śrotāpattiphalapratipannaka*) ja
- voolusesse astunu (*śrotāpannaka*);
- ükskordnaasja vilja taotleja (*āgāmināpannaka*) ja
- ükskord naasja (*sakṛdāgāmin*);
- mittenaasja vilja taotleja (*anāgāmināpannaka*) ja
- mittenaasja (*anāgāmin*);
- arhati vilja taotleja (*ārhatpannaka*) ja
- arhat (*ārhat*).

Tee(d) (*mārga/caryā/patha*)

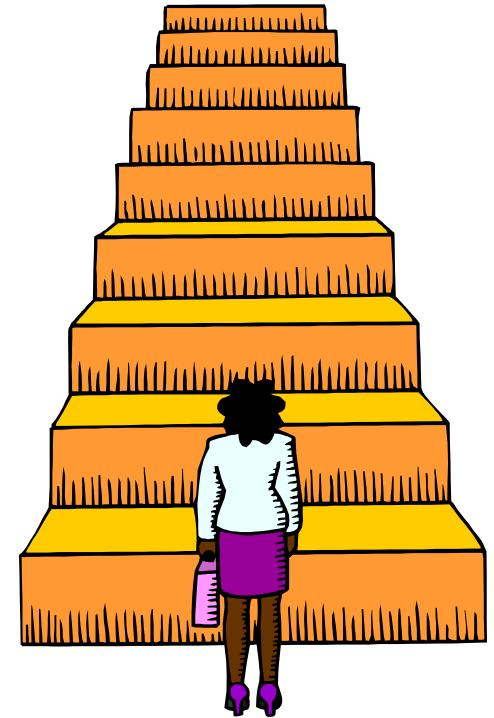
- **Hinajaanatee** (*hīnayānamārga*):
 - šraavakatee (*śrāvakamārga*) ehk šraavakasõiduk (*śrāvakayāna*),
 - pratjekabuddhatee (*pratyekabuddhamārga*) ehk pratjekabuddhasõiduk (*pratyekabuddhayāna*).
- **Mahajaanatee** (*mahāyānamārga*):
 - bodhisattvatee (*bodhisattvamārga*) ehk sõiduk (*bodhisattvayāna*).

Viis teed (*pañcamārga*)

1. kogumistee (*sambhāramārga*),
2. rakendustee (*prayogamārga*),
3. nägemistee (*darśanamārga*),
4. kujustamistee (*bhāvanāmārga*),
5. õppimist ületav tee (*aśaikṣamārga*).

Eeltegude tase (*ādikarmika-*
bhūmi) ehk

maine tee (*laukikamārga*):

1. kogumistee
(*sambhāramārga*),
2. rakendustee
(*prayogamārga*),

Ülemaine tee
(*lokottaramārga*):

3. nägemistee
(*darśanamārga*),
4. kujustamistee
(*bhāvanāmārga*),
5. õppimist ületav tee
(*aśaikṣamārga*).

Õppimistee (*śaikṣamārga*).

1. kogumistee
(*sambhāramārga*),
2. rakendustee (*prayogamārga*),
3. nägemistee
(*darśanamārga*),
4. kujustamistee
(*bhāvanāmārga*).

Õilis tee (*āryamārga*),

3. nägemistee
(*darśanamārga*),
4. kujustamistee
(*bhāvanāmārga*),
5. õppimist ületav tee
(*aśaikṣamārga*).

Teele astumine

2 tingimust:

- lahtilaskmine (*niḥsaraṇa*),
 - kuulajad väike-sõidukisse (*hīnayāna*),
 - bodhisattvad suur-sõidukisse (*mahāyāna*).
- virgumismeele äratamine (*bodhicitta-utpāda*)
 - kaastunne (*karuṇā*)
 - bodhisattvatel.

Teele asumine

1 tingimus:

- hõimutunnus (*gotra*):
kaasasündinud:
šraavakatel,
pratjekabuddhadel ja
bodhisattvatel.
kasvav:
bodhisattvatel toimingute
toena (*pratipatter ādhāraḥ*)

Õppimine:

- kuulamine (*śruta*)
ja lugemine (*anuvacana*),
- järelemõtlemine (*cintana*),
- kujustamine (*bhāvanā*).

Neli õilsat tõde (*catur-ārya-satvāni*)

- tõde kannatusest (*duḥkha-satya*),
- tõde (kannatuse) põhjusest (*samudaya-satya*),
- tõde (kannatuse) lakkamisest (*nirodha-satya*),
- tõde teest (*mārga-satya*).

Meelepuhastamine (*parikarman*)

- Meeleplekid (*kleśa*)
- Tõkked (*āvaraṇa*)
- Mäardumused (*mala*)
- Vastumürgid (*pratipakṣa*)

Meeleplekid (*kleśa*):

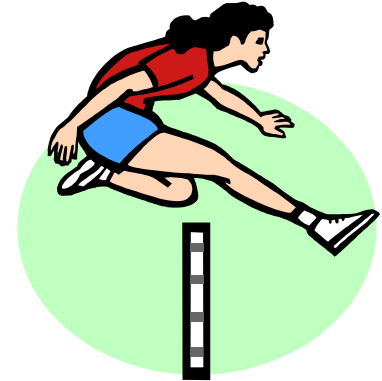
- **Juurmised** meeleplekid (*mūlakleśa*): teadmatus (*avidyā*), iha (*kāma*) ja viha (*dveṣa*).
- **Peamised** meeleplekid: teadmatus (*avidyā*), iha (*kāma*), viha (*dveṣa*), uhkus (*māna*) ja kahtlus (*vicikitsā*).
- **10 meeleplekki** = 5 peamist meeleplekki + 5 vaadet

5 vaadet (*drṣṭi*):

1. vaade isiku reaalsusest,
2. väärvaade (põhjuse ja tagajärje seose mitteuskumine),
3. äärmuslik vaade (nihilism ja eternalism),
4. ketserlik vaade (oma vaate paremaks pidamine),
5. käitumisjuhiste ja tOOTuste valesti järgimine .

- **Omandatud e jämedad** meeleplekid (*parikalpita-kleśa*): teadmatus (*avidyā*), iha (*kāma*), viha (*dveṣa*), uhkus (*māna*), kahtlus (*vicikitsā*) ja vaated (*drṣṭi*).
- **Kaasasündinud e peened** meeleplekid (*sahaja-kleśa*) on meelevoos nähtamatult esinevad jäljed (*vāsanā*) ja seemned (*bija*).
- **Suured, keskmised ja väikesed** meeleplekid.

Tõkked ja vastumürgid

- **meeleplekkidest tõkked** (*kleśa-āvaraṇa*)
- **teadasaamise tõkked** (*jñeya-āvaraṇa*):
 - vaated (*dr̥ṣṭi*) ja
 - mõttemoodustised (*vikalpa*)
- **vastumürgid** (*pratipakṣa*) kui tõkete ja meeleplekkide vastandid:
 - teadmine (*vidyā*),
 - ihatus (*arāga*),
 - vihatus (*adveśa*), jne

Määrduused (*mala*)

- **5 määrdumust (*mala*):**
uskmatu (*aśraddhā*), laiskus (*kuśīda*),
unustamine (*muṣitasmṛti*), hajameelus (*vikṣepa*),
ja mõistmatu (*duṣprajñā*).
- **5 vaimset võimet (*indriya*) ja 5 väge (*bala*):**
usk (*śraddhā*), tarmukus (*vīrya*), meelespidamine
(*smṛti*), keskendumine (*samādhi*) ja
mõistmine (*prajñā*).

Teadvuse kõrgeimad seisundid

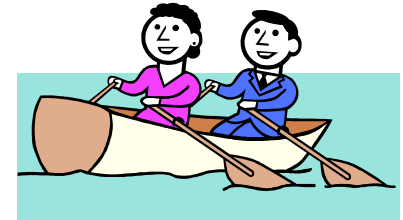
Hinajaanas:

- rahusus (*upaśānti*),
- arhat (*arhat*).

Mahajaanas:

- ületav mõistmine (*prajñāpāramitā*),
- ülim täielik virgumine (*anuttarā samyak-saṃbodhi*),
- kõikteadmine (*sarvajñatā*),
- buddhasus (*buddhatā*) / nõndasus (*tathatā*).

Ületavad toimingud (*pāramitā*)

- ületav annetamine (*dāna-pāramitā*),
- ületav kõlblus (*śīla-pāramitā*),
- ületav kannatlikkus (*kṣānti-pāramitā*),
- ületav tarmukus (*vīrya-pāramitā*),
- ületav mõtlus (*dhyāna-pāramitā*),
- ületav mõistmine (*prajñā-pāramitā*),
- ületav vahend (*upāya-pāramitā*),
- ületav vägi (*bala-pāramitā*),
- ületav tööotus (*praṇidhāna--pāramitā*),
- ületav teadmine (*jñāna--pāramitā*).

Bodhisattva 10 taset

1. rõõm (*pramuditā*) ü. annetamine
2. määrdumatus (*vimalā*) ü. kõlblus
3. valgustatus (*prabhākarī*) ü. kannatlikkus
4. kiirgus (*arciṣmatī*) ü. tarmukus
5. raskeltvõidetavus (*sudurjayā*) ü. mõtlus
6. silme ees hoidmine (*abhimukhī*) ü. mõistmine
7. kaugelejõudmine (*dūraṃgamā*) ü. vahend
8. liikumatus (*acalā*) ü. vägi
9. õilis tarkus (*sādhumatī*) ü. tõotus
10. seadmusepilv (*dharmameghā*) ü. teadmine

Kokkuvõte

- **Viis teed:** kogumistee, rakendustee, nägemistee, kujustamistee ja õppimist ületav tee;
s.o maine tee e eeltegude tase ja ülemaine tee e õilis tee.
- **Teelised:** šraavakad, pratjekabuddhad ja bodhisattvad.
- **Tee aluspõhi:** hõimutunnus kui buddhasuse element.
- **Tõkked:** meeleplekkidest tõkked ja teadasaamise tõkked.
- **Hinajaana:** väike-sõiduk → arhat, rahusus.
- **Mahajaana:** suur-sõiduk → buddhasus.
- **Üks tee** (*ekayāna*)

Neli õilsat tõde / viis teed

- Kogumistee – tõde kannatusest,
- Rakendustee – tõde tekkimisest,
- Nägemistee – tõde lakkamisest,
- Kujustamistee – tõde teest.
- Õppimist ületav tee – lõplik ja täielik ü. mõistmine.

Kuulajad: $16 + 11 = 27$ aspektis,

Bodhisattva: 36 aspektis,

Buddha: $27 + 36 + 110 = 173$ aspektis.

Mahajaana

- lahtilaskmine
- virgumismeel
- hõimutunnus
- vabastavad kõiki olendeid
- teadasaamise tõkked
- ületavused (*pāramitā*)
- sansaarasse jäämine
- buddhasus (*buddhatā*)

Hinajaana

- lahtilaskmine
 - puudub
- hõimutunnus
 - vaid ennast
- meeleplekkidest tõkked
 - ei teostata
 - sansaarast väljumine
 - rahusus (*upaśānti*).